

ЗА САМОИЗДРЪЖКАТА НА АДВОКАТУРАТА

*Валентин Бенатов**

Уважаеми колеги,

Самоиздръжката е един от основните принципи за осъществяване на адвокатската професия (чл. 2, ал. 1, изр. 2 ЗА).

В Закона за адвокатурата (ЗА) всичко, което се отнася за дейността на адвокатурата като институция, произтича от правата и задълженията на отделния адвокат. Принципите за упражняване на адвокатската професия са въздигнати в закона, за да се уреди статутът на отделния адвокат. Независимостта, изключителността, самоуправлението и самоиздръжката – това са принципи за упражняване на адвокатската професия. От тях произтичат принципите за реализация на функциите на адвокатските съвети и на Висшия адвокатски съвет, както и на всички органи на институцията, наречена адвокатура.

Самоиздръжката е основен законово определен икономически фактор, гарантиращ както свободата и независимостта при упражняване на адвокатската професия, така и самоуправлението на институцията при функционирането на нейните органи. Самоиздръжката на адвокатурата се базира на изпълнението на основно задължение на всеки адвокат и младши адвокат, уредено в разпоредбата на чл. 49, ал. 1 ЗА. Това е фундаменталният източник на приходи за адвокатурата. Изключителната важност на това задължение, което всеки един от нас има към адвокатурата, определя санкционните последици при неспазването му. От една страна – настъпващото *ex lege* ограничение за участие в изборите за органи на адвокатурата (чл. 49, ал. 2 ЗА), а от друга – възникване на основание за търсене на дисциплинарна отговорност (чл. 131 и сл. ЗА).

Всички други приходни източници в бюджетите на адвокатските съвети и Висшия адвокатски съвет имат второстепенно значение, а някои от тях са производни на основния приход (лихви върху депозити, формирани от вноските на адвокатите, наеми от помещения, закупени със средства от вноските на адвокатите).

От 2006 г. законодателно е въведен още един самостоятелен и напълно целеви приход в бюджетите на адвокатските съвети – възнаграждението, дължимо от бюджета на Националното бюро за правна помощ за осъществяване на дейността по адми-

* Главен секретар на Висшия адвокатски съвет.

нистриране на правната помощ (чл. 19 от Закона за правната помощ). Този приход не е от самоиздръжка.

В институционалното функциониране на адвокатурата реалното осъществяване на самоиздръжката определя възможностите за изпълнение на онези правомощия и програми на органите за самоуправление, които изискват финансиране, респективно – разходване на средства.

Голяма част от законово регламентирани дейности в самоуправлението на адвокатурата се извършват от адвокатите *pro bono*. Традиционно се знае – председателят на адвокатската колегия и секретарят на адвокатския съвет са лицата, които трябва да намалят адвокатската си работа, за да могат ежедневно да се занимават с всичките тежести на самоуправлението, и поради тази причина общите събрания приемат да им се плаща, като адвокатските съвети определят възнагажденията им. Този подход се прилага и във Висшия адвокатски съвет. Отделно от това – в редица адвокатски колегии, както и във Висшия адвокатски съвет – натовареността на членовете на съвета с разнообразна по обем работа се заплаща със заседателни възнагаждения.

Като цяло обаче дейността по самоуправление в българската адвокатура по принцип е *pro bono*. Тя е израз на оценка на достойнството на онези колеги, които са доказали, че могат да вършат тази работа едновременно с упражняването на адвокатската професия, и е признание за техния професионален авторитет. По този начин функционират дисциплинарните съдилища и контролните съвети, също и някои адвокатски съвети. По този начин за адвокатурата работят и колегите, които подпомагат дейността на адвокатските съвети и на Висшия адвокатски съвет в изпълнението на техни законови правомощия чрез участието си в спомагателните органи.

Независимо от това функционирането на всички органи на адвокатурата изисква непрекъснати разходи и самоиздръжката е основен източник за тези разходи. Макар и в различен размер, разходи са необходими за успешното осъществяване на всички 19 основни правомощия на адвокатските съвети, уредени в чл. 89 ЗА, и всички 14 основни правомощия на Висшия адвокатски съвет, уредени в чл. 122, ал. 1 ЗА. Нормативната уредба възлага и други функции на тези органи, за изпълнението на които също се разходват средства. Средства се разходват и за дейността на дисциплинарните съдилища и контролните съвети в адвокатурата.

Целта на този кратък обзор е да ни въведе в обсъждане и дискусия на въпросите, посветени на усъвършенстване на самоиздръжката като приходно-разходна дейност на адвокатурата в осъществяване на нейното самоуправление и стабилна икономическа гаранция за нейната свобода и независимост.

Несъмнено в рамките на действащата правна уредба от самата адвокатура зависи оптимизирането на приходно-разходната дейност чрез:

- Прилагане на комплекс от мерки, осигуряващи максимално добре изпълнението на задължението по чл. 49, ал. 1 ЗА. В тази насока много добър е подходът на някои адвокатски съвети за въвеждане на IT известителна система за напомняне при възникване на закъснение в изпълнение на задължението. Опитът също така показва, че дисциплинарната активност на адвокатските съвети спрямо колегите длъжници намалява случаите на неизпълнение на задължението по чл. 49, ал. 1 ЗА.

- Въвеждане на единни правила за събирането на дължимите от адвокатите месечни вноски към адвокатската колегия и Висшия адвокатски съвет, както и за своевременното отчитане на средствата, събрани за Висшия адвокатски съвет. Независимостта и самоуправлението на адвокатурата дават възможност в институцията да се постигне съгласие за такива правила. База за разработване на такива правила трябва да бъде посочената в закона ежемесечна периодика.

- Сближаване на правилата за бюджетиране на паричните средства, прилагани в различните адвокатски съвети и във Висшия адвокатски съвет.

С оглед на обсъждането на предложения за законодателни промени в регулацията на адвокатската професия и функционирането на органите на адвокатурата се налага да обърнем внимание на някои основни за българската адвокатура въпроси, свързани със самоиздръжката:

1. Запазване на нормативната саморегулация за минималните размери на адвокатските възнаграждения

Този въпрос е особено актуален в държавите от Европейския съюз, където в противоборство са две тенденции. От една страна, изпъква същността на адвокатската професия, чието упражняване изисква достойно възнаграждение, гарантиращо качествена, отговорна и квалифицирана правна защита, помощ и съдействие. От друга страна, натискът на свободния пазар превръща адвокатската професия в услуга, чието заплащане по размер зависи само от конкуренцията.

Колизията между тези две тенденции не е особено остра в икономически развитите държави дори и по време на финансово-икономическа криза. Нивото на икономическото развитие там осигурява достойното възнаграждение на адвокатския труд и в условията на пълна конкуренция, без нормативно гарантирани минимални възнаграждения. Не така стои обаче въпросът в една държава като нашата, в която несполуките на икономическото развитие и финансово-икономическата криза поставиха народа в изключително бедно материално положение. Ако в такава ситуация отпадне нормативната гаранция за минимален размер на адвокатските възнаграждения и всичко бъде оставено на последиците от свободния пазар, защитата ще загуби своята ефективност. А това ще се отрази зле и на правосъдието, както и на цялостното правоприлагане.

2. Запазване на консервативния модел на управление на паричните средства и имуществото на адвокатурата

Всяко усъвършенстване на самоиздръжката на адвокатурата трябва да изхожда от фундаменталния възглед за нейната самостоятелност и изключителност. Адвокатурата не бива да бъде сравнявана и приравнявана нито с държавните или общинските органи, нито с търговските дружества, нито с организациите с нестопанска цел. Всяко подобно сравнение принижява статута на адвокатурата като конституционна институция и води до грешки, включително и в самоиздръжката. Българската адвокатура има много тежък пример в тази насока, довел до вредни последици, които преодоляваме и до днес. Това е изтичането на 5 милиона лева средства от българската адвокатура преди 22–23 години в тъй нареченото СОФИС АД, което е наименование на нищото. Тези, които бяха адвокати тогава и все още са, знаят, че някъде през 1990–1991 г. 5 милиона лева, равностойни на 2,5 милиона долара, потънаха в една „черна дупка“, от която никой не можа да ги извади и никой не може да ги възстанови.

Урокът СОФИС ни задължава да бъдем консервативни в разходването на средства. Изливането на такива средства от адвокатурата задължително трябва да бъде с придобивна цел, а не с търговска. Средствата на адвокатурата трябва да се управляват пряко от адвокатските съвети, без търговски залитания. Парите и имуществото на българската адвокатура трябва да се използват само за интересите на българските адвокати и да гарантират свободата и независимостта в самоуправлението.